

Παραπομπές Δημήτρης Τσερές

- 1) Σπύρος Ι, Ασδραχάς, «Ο τόπος, οι άνθρωποι και τύπος των καταγραφών των φάσεων της ζωής», *Υπομνήσεις, Ιστορικότροπα σημειώματα*, Θεμέλιο, Αθήνα 2014, σ. 89 [Πρώτη δημοσίευση εφ. *Καθημερινή*, 26.2.2010 με τίτλο «Ο τόπος και οι άνθρωποι στη Λευκάδα»]: «...του Αγίου Δημητρίου. Η εκκλησία αυτή έβλεπε προς τη θάλασσα, τη στενή θάλασσα που χώριζε και συνέδεε την πόλη με την απέναντι στεριά, την Ακαρνανία».
- 2) Ασδραχάς, «Τα συλλογικά και ατομικά πάθη», *ό.π.*, σ.97 [Πρώτη δημοσίευση εφ. *Καθημερινή*, 7.3.2010 με τίτλο «Συλλογικά και ατομικά άλγη στη Λευκάδα»].
- 3) Στη θέση αυτή υπήρχε από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας στη Λευκάδα μικρός οικισμός με το ίδιο όνομα και 8-12 χανέδες (χανές είναι η οικογένεια ως φορολογική μονάδα, το «σπιτικό»). Βλ. Περιφερειακή Ενότητα Λευκάδας-Δήμος Λευκάδας-Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, *Οθωμανικές πηγές για τη νεώτερη ιστορία της Λευκάδας* [Επιμέλεια-εισαγωγή: Ηλίας Κολοβός, Μεταφράσεις: Ηλίας Κολοβός, Μαρίνος Σαρηγιάννης, Προλεγόμενα: Σπύρος Ι. Ασδραχάς], Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013, σ. 48, 99, 177, 309.
- 4) Για μια πρώτη ενημέρωση: Δημήτρης Σπ. Τσερές «Η ΑΡΧΑΙΑ ΓΕΦΥΡΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΠΕΡΑΜΑ-ΡΟΥΓΑ, Η ΟΠΟΙΑ ΕΝΩΝΕ ΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ», *Άρωμα Λευκάδας*, 4.6.2018, όπου και η βασική βιβλιογραφία. Το ανωτέρω σχέδιο του Νέγρη (=1 ΦΩΤΟ) στο: Ph. Negris, «Vestiges Antiques Submergés» [=αρχαία υποθαλάσσια ευρήματα], *Athenische Mitteilungen*, 1904, σ. 356. Στη Λευκάδα αντιστοιχούν συνολικά οι σ. 354-360 της μελέτης. Το κείμενο του Νέγρη, μεταφρασμένο από τα γαλλικά, τώρα στο: «Ο πορθμός της Λευκάδας» (*Athenische Mitteilungen* 1904)» *Πρακτικά Συνεδρίου Νήρικος – Λευκάς – Κάστρα, η μακροβιότερη πρωτεύουσα της Λευκάδας, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδος, Γιορτές Λόγου και Τέχνης, Αύγουστος 2010*, Επιμέλεια Χαράς Παπαδάτου-Γιαννοπούλου, Λευκάδα 2016, σ. 281-286. Για τον χρόνο κατασκευής της γέφυρας δεν υπάρχει ομοφωνία. Ο Dörpfeld θεωρεί ότι η γέφυρα κατασκευάστηκε από τους αποίκους Κορινθίους, όπως και ο μόλος νοτιότερα. Ο Ροντογιάννης (*Ιστορία της νήσου Λευκάδας, τ' Α'*, Αθήνα 2005, σ. 205-206) απορρίπτει την άποψη του Dörpfeld υποστηρίζοντας αφενός ότι η τεχνική, το μέγεθος και η δυσκολία της κατασκευής δείχνουν ότι δεν μπορεί να κατασκευάστηκε από τους Κορινθίους και αφετέρου ότι μια τέτοια κατασκευή ήταν αντίθετη από τους επιδιώξεις των Κορινθίων, που ήθελαν ελεύθερο πέρασμα προς το βόρειο Ιόνιο, για το οποίο όμως η γέφυρα αυτή θα ήταν ένα πρόσθετο εμπόδιο. Παρατηρώντας δε ότι από τα κλασσικά και ελληνιστικά χρόνια δεν έχουμε καμία μνεία στις σωζόμενες πηγές για την ύπαρξη της γέφυρας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι πρέπει να κατασκευάστηκε αργότερα και συγκεκριμένα μετά το 30 π.χ. και πριν το 19 μ.χ. σε μια εποχή που ο δίαυλος δεν χρειαζόταν πια στους Ρωμαίους για την εξυπηρέτηση του εμπορίου τους, ενώ, αντίθετα, και για στρατιωτικούς λόγους ήθελαν ένα εύκολο πέρασμα από την Λευκάδα στην Ακαρνανία και αντίστροφα. Η Γεωργία Πλιάκου («Ο "προς αρχαιολογίαν έρωσ" των Λευκαδίων ιστορικών», *Πρακτικά του Συνεδρίου, Η Λευκάδα και οι ιστορικοί της 19ος-20ος αι., Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας – Γιορτές Λόγου και Τέχνης, Λευκάδα 5-7 Αυγούστου, 2008*, Αθήνα 2009, σ. 60) θεωρεί ότι δεν διαθέτουμε πραγματικά στοιχεία χρονολόγησης για τη γέφυρα και ότι είναι πολύ πιθανόν να κατασκευάστηκε τον 3ο π.χ. αιώνα, όταν η Λευκάδα ήταν πρωτεύουσα του «Κοινού των Ακαρνάνων» αλλά σίγουρα δεν είναι της εποχής του Αυγούστου, εποχή που το τειχισμένο άστυ εγκαταλείπεται, όπως μαρτυρούν οι πηγές και τα αρχαιολογικά δεδομένα.
- 5) Στράβων 1, 3, 18 και 10,2,8: και της χερσονήσου διορύξαντες τον ισθμόν εποίησαν νήσον την Λευκάδα και μετενέγκαντες την Νήρικον επί τον τόπον, ός ην ποτέ μεν ισθμός, νυν δε πορθμός γεφύρα ζευκτός, μετωνόμασαν Λευκάδα, επώνυμον μοι, δοκεί, του Λευκάτα.
- 6) Ασδραχάς, «Ένα ιντερμέτζο», *Αρχαιοτάξιο*, 20-Δεκέμβριος 2018, σ. 85. Το «βαθύ», που γράφει ο Ασδραχάς, είναι το πολύ 2 μέτρα – λιμνοθάλασσα είναι. Όσον αφορά τους μονοξυλιάρηδες, να συμπληρώσω-διορθώσω κάποια πράγματα: οι Περατιανοί μονοξυλιάρηδες ήταν ο Στράτος Τσάκος, ο Θοδωράκης Βρακατσέλης, ο Γιάννης Σταύρακας, ο Βίκτωρας Ρομποτής και ο Δημοσθένης Βλάχος (3 ΦΩΤΟ) – όλοι «μπαρμπάδες» στη δεκαετία του 1960 που τους γνώρισα (πλην του Βίκτωρα Ρομποτή που τότε είχε αποβιώσει). Τον Ζώη Φέγγαρη δεν τον πρόλαβα ούτε τον έχω ακουστά. Και κάτι για τα «θλιμμένα μάτια του Θοδωράκη»:

Πραγματικά, ο μπάρμπα Θεωράκης ο Βρακατσέλης είχε κάτι τεράστια μάτια. Όταν τον γνώρισα εγώ όμως (είκοσι χρόνια πάνω κάτω από αυτά που αφηγείται ο Ασδραχάς), τα μάτια του ήταν συνέχεια εξογκωμένα και κόκκινα όχι λόγω μελαγχολίας αλλά λόγω της τακτικής οινοποίησης του στις αναρίθμητες κρασοταβέρνες της Λευκάδας.

7) Ο «Γιώτας ο Βεζύρης»: έτσι τον έλεγαν οι συγχωριανοί μου οι Πλαγιώτες, έτσι τον κράτησα στη μνήμη μου. Ήταν κάτοικος Καρυωτών. Δεν έχω εξακριβώσει το ακριβές όνομα και το επώνυμό του.

8) *Καθημερινή* 7.3.2010 Ασδραχάς, «Τα συλλογικά και ατομικά πάθη», *ό.π.*, σ.94 [Πρώτη δημοσίευση εφ. *Καθημερινή*, 7.3.2010 με τίτλο «Συλλογικά και ατομικά άλγη στη Λευκάδα»].